

Крім цього фінансове забезпечення є процесом організації певної діяльності, що вимагає визначення обсягу фінансових ресурсів, науково обґрунтованого їх прогнозування, створення фінансових резервів і нормативно-правового забезпечення.

Із врахуванням цього фінансове забезпечення діяльності суб'єктів господарювання – це процес покриття його витрат за рахунок централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів, необхідних для забезпечення його економічного зростання.

Список використаних джерел:

1. Гуменюк О. С. Фінансовий потенціал як складова ендогенного потенціалу інноваційного розвитку економіки. *Фінансовий простір*. 2013. № 3 (11). С. 31-37. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2013_3_6.pdf
2. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. Львів: Видавництво «Центр Європи», 1997. 576 с.
3. Гладій С. Фінансовий механізм інвестування інноваційного розвитку: теоретико-методологічний підхід до управління. *Наука молода*. 2005. № 3. С. 109-115. URL: http://www.library.tane.edu.ua/images/nauk_vydannya/gHL8ef.pdf
4. Василик О. Д. Теорія фінансів: Підручник. К.: НІОС, 2003. 416 с.

Бортнік Ірина Володимирівна

Головний спеціаліст-юрисконсульт

Головного управління статистики у Волинській області

АУДИТ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Світова глобалізація, інтеграційні процеси та періодичні зміни внутрішнього та зовнішнього середовища суттєво впливають на економіку сучасної держави. Одним із головних чинників внутрішнього середовища, що

впливають на економічні відносини в умовах політичної нестабільності та обмеженості фінансових ресурсів, є організація належного фінансового контролю за державними коштами, зміст якого полягає не тільки в перевірці правильності ведення фінансової документації, дотримання фінансово-бюджетної дисципліни, запобігання порушенню законодавства, а й в реалізації обов'язку управління фінансовими та економічними процесами.

Система державного фінансового контролю в Україні, не відповідає сучасним тенденціям. Її головним недоліком є недосконале законодавство, а саме: існування великої кількості законодавчих актів, що регулюють діяльність різних органів державного фінансового контролю, відсутність єдиного закону про фінансовий контроль, який чітко регулює сутність, форми, види та методи фінансового контролю, а також відокремлює повноваження між суб'єктами.

В умовах зміни бюджетної системи, застосування програмно-цільового методу бюджетування, виникає необхідність в заміни існуючих засад організації системи державного фінансового контролю для підвищення ефективності її діяльності.

На сьогодні українські науковці приділяють достатньо уваги питанням державного фінансового контролю, так О.Д. Василюком, В.В. Гулько, І.В. Басанцовим, Т.Б. Жураковським де Сас, Є.В. Калюгою, І.Б. Стефанюком, Ю.Б. Слободяником розглядаються теоретичні аспекти державного фінансового контролю, проблеми удосконалення системи загалом або внутрішнього контролю.

На даний час в Україні триває процес зміни системи державних фінансів. Тож нові критерії організації бюджетного процесу, перехід до бюджетування орієнтованого на результат та середньострокового бюджетного планування потребують впровадження нових сучасних видів та методів державного фінансового контролю, таких як стратегічний аудит державних фінансів.

Метою статті є обґрунтування необхідності вдосконалення державного фінансового контролю через впровадження в систему зовнішнього фінансового контролю стратегічного аудиту, що сприятиме розвитку та розмежуванню

функцій між органами державного фінансового контролю, і стане поштовхом до побудови сучасної ефективної системи державного фінансового контролю.

Організація контролю за фінансами завжди відігравала значну роль в системі державного регулювання. В сучасній економічній літературі немає єдиного бачення щодо фундаментальних засад організації фінансового контролю в державі, роз'яснення головних термінів та понять, більшість питань залишаються дискусійними. Єдиним та незаперечним постулатом є те, що невід'ємною складовою демократичної та правової держави є ефективний фінансовий контроль.

Фінансовий контроль являє собою перевірку законності, доцільності здійснення фінансових операцій та реалізації на цій основі завдань фінансової політики, що спрямовується на попередження правопорушень, запобігання прийняття необґрунтованих управлінських рішень.

Державний фінансовий контроль – це категорія фінансового контролю, що забезпечується відповідними державними органами та полягає у встановленні фактичного стану справ щодо виконання вимог чинного законодавства на підконтрольному об'єкті, спрямований на забезпечення законності, фінансової дисципліни і раціональності в ході формування, розподілу, володіння, використання та відчуження активів, що належать державі.

За відношенням до об'єкту контролю державний фінансовий контроль поділяють на внутрішній та зовнішній. Внутрішній державний фінансовий контроль застосовується для забезпечення дотримання законності та ефективності використання бюджетних коштів, щодо діяльності бюджетної установи та її підвідомчих установ. Внутрішній державний фінансовий контроль ще представляють як урядовий або відомчий контроль, що здійснюється Державною фінансовою інспекцією, Міністерством фінансів України, Фондом державного майна тощо.

Зовнішній фінансовий контроль - це різновид фінансового контролю, який здійснюється уповноваженими органами або особами - незалежними

аудиторами, коли об'єкт контролю не належить до сфери управління суб'єкту контролю. В Україні функції зовнішнього державного контролю виконує Рахункова палата України. В процесі виконання своїх функцій органи державного фінансового контролю проводять фінансовий аудит, аудит відповідності, аудит ефективності тощо.

При реалізації фінансового аудиту та аудиту відповідності суб'єктами фінансового контролю проводиться перевірка й аналіз фактичного положення установи щодо законного та ефективного використання державного і комунального майна, інших активів держави, правильності ведення бухгалтерського обліку, достовірності фінансової звітності тощо.

На сьогоднішній день, одним із головних напрямків здійснення контрольної діяльності органів державного фінансового є проведення аудиту ефективності, який проявляється в оцінці ефективності діяльності органів виконавчої влади та інших інституцій з реалізації делегованих державою функцій з використання державних ресурсів, та розробку рекомендацій щодо удосконалення їх роботи.

В межах проведення аудиту ефективності органами фінансового контролю вирішуються такі завдання, як:

- аналіз доцільності виділення бюджетних коштів та інших ресурсів;
- аналіз та оцінка повноти, своєчасності, економічності використання наданих ресурсів;
- досягнення намічених цілей, на які виділені ресурси;
- виявлення, оцінка та причинно-наслідковий аналіз збитків спричинених державі через неефективне використання наданих ресурсів;
- розробка рекомендацій щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

На етапі попереднього контролю показники проекту бюджету порівнюються із оперативною інформацією виконаного бюджету поточного року, відомостями про соціально-економічний стан країни та окремо за

регіонами. Оперативний контроль проводиться в процесі виконання бюджету поточного року, являє собою сукупність контрольних, експертно-аналітичних, організаційних та інших заходів, що проводяться органом фінансового контролю та дозволяє визначити рівень виконання бюджетів за відповідний період. Після завершення фінансового року здійснюється подальший контроль в формі аналізу виконаного бюджету на звітну дату або комплексної ревізії, тематичній перевірці з використання бюджетних коштів окремими суб'єктами (міністерство, відомство).

Сучасні умови розвитку економіки вимагають від держави впровадження нових підходів до організації фінансового контролю.

По-перше, на сьогоднішній день органи зовнішнього (Рахункова палата) та внутрішнього (Державна аудиторська служба) державного фінансового контролю в більшості випадків дублюють функції один одного, а саме при проведенні фінансового аудиту та аудиту ефективності на тих самих установах. Це суттєво зменшує ефективність проведеної роботи. В сучасних умовах вже не достатньо контролювати тільки питання фінансової дисципліни, використання коштів за цільовим призначенням та в установлених обсягах, необхідно встановити результативність вкладених ресурсів за тим чи іншим показником. Тобто, назріла необхідність в перегляді завдань та цілей контролю цих установ.

По-друге, в умовах переходу до програмно-цільового методу бюджетування зі збільшенням терміну бюджетного планування, на нашу думку, питання розвитку та впровадження стратегічного аудиту в систему органів зовнішнього фінансового контролю є надзвичайно важливими та актуальними.

Стратегічний аудит представляє собою сукупність експертно-аналітичних та контрольних заходів, що дозволяють оцінити ефективність використання ресурсів для досягнення довгострокових стратегічних цілей, сформульованих політичним керівництвом держави.

Державний стратегічний аудит, з одного боку являє собою вид контролю, що направлений на вияв відповідності витрачених фінансів рівню досягнення

стратегічних цілей, а з іншого боку – інструмент управління, що дозволяє оцінити та скоригувати прийняті стратегічні рішення.

З точки зору бюджетного процесу, стратегія – це засіб використання коштів та ресурсів, що спрямовані на досягнення довгострокових цілей розвитку з урахуванням умов зовнішньої середовища та інших факторів, тобто об'єктами стратегічного аудиту виступають стратегічні плани, програми, бюджети на етапах попереднього обґрунтування, затвердження, поточного та наступного контролю.

Головною метою при виконанні органами зовнішнього фінансового контролю стратегічного аудиту є здійснення загальної оцінки системи державного стратегічного планування, соціально-економічного розвитку регіону або держави в цілому, реальні можливості реалізації стратегії у встановлені терміни, забезпечення необхідними матеріальними та нематеріальними ресурсами, а також існуючі об'єктивні ризики невиконання або неповного виконання стратегії та їх наслідки.

Таким чином, предметом стратегічного аудиту є позиція, яку займає одержувач бюджетних коштів, середовище його діяльності, можливості досягнення визначених цілей, їх фінансове та ресурсне забезпечення.

Під час проведення стратегічного аудиту аудитором виконується оцінка якості самої стратегії, аналіз взаємодії систем стратегічного та територіального планування, оцінка динаміки та рівня досягнення головних результатів, варіантів відповідності використання державних фінансів затвердженим стратегічним цілям розвитку, узгодженості стратегічних, проміжних та тактичних цілей.

Така система контролю дозволяє дати оцінку не тільки ефективність обраної стратегії, але й її адекватність та здійсненність, в умовах конкретної ситуації, а також дає змогу визначити сильні сторони установи-одержувача бюджетних коштів та найефективніші методи виконання поточних завдань для наступного їх використання.

Процес стратегічного аудиту можна показати як замкнуту послідовність операцій, виконання яких дозволяє зробити висновок щодо необхідності зміни програм та стратегічних цілей для підвищення ефективності використання бюджетних коштів. На початковому етапі необхідно провести аналіз самої стратегії або програми, її заплановану результативність, обґрунтованість, доцільність реалізації, ресурсозабезпеченість, вплив на природну середу тощо. Наступним невід'ємним елементом стратегічного аудиту є оцінка ефективності формування та використання державних ресурсів з точки зору можливості виконання у визначенні терміни та з урахуванням проголошених пріоритетів. Завершальним етапом проведеного аудиту має бути отримання доказів щодо рівня виконання головних показників, цілей проведеної програми або стратегії, та підготовка на цій базі висновків.

На сьогоднішній день, стратегічний аудит – це головна функція вищих органів фінансового контролю країн великої двадцятки. Не потрібно розглядати стратегічний аудит з точки зору національного або загальнодержавного рівня контролю. В теперішніх умовах обмеженості фінансових ресурсів, переходу до програмно-цільового методу бюджетування надзвичайно важливим етапом на регіональному рівні є детальний аналіз та перевірка вже діючих та розробка нових ефективних програм соціально-економічного розвитку.

Слід зазначити, що вже сьогодні елементи стратегічного аудиту використовуються Рахунковою палатою України у вигляді тематичних перевірок державних програм та стратегій, так і на рівні.

Отже, система державного фінансового контролю, що склалася в Україні, не відповідає сучасним умовам. Існування розрізненості та неузгодженостей в тлумаченні чисельних нормативно-правових актів, що регулюють систему державного фінансового контролю, відсутність її цілісності, єдиного інформаційного простору зменшує ефективність самого контролю, та не дозволяє державі оперативно й дієво реагувати на новітні тенденції, впливати на економіку в цілому.

Суттєвим недоліком сучасної системи державного фінансового контролю України є недосконале законодавство а також розмежування повноважень між суб'єктами контрольної діяльності.

На нашу думку, в Україні існує необхідність у перегляді існуючих загальних засад, функцій та методів здійснення органами внутрішнього та зовнішнього державного фінансового контролю своєї діяльності, шляхом віднесення до компетенції органів внутрішнього державного фінансового контролю здійснення фінансового аудиту та аудиту відповідності, а органів зовнішнього державного фінансового контролю – аудиту ефективності та стратегічного аудиту.

Адже головною метою аудиту ефективності, на відміну від фінансового аудиту, є не знайти порушення фінансового законодавства, а дати оцінку ефективності діяльності органів виконавчої влади, на яких державою делеговано повноваження з ефективного управління державним майном та коштами. Тобто, головною ознакою аудиту ефективності повинно бути те, що його має здійснювати незалежний від виконавчої влади орган державного фінансового контролю, який буде мати свої важелі впливу у разі недоцільного, необґрунтованого, неефективного використання бюджетних коштів або власності тощо.

Підсумовуючи вищенаведене, вважаємо закономірним, що аудит ефективності та стратегічний аудит повинні здійснюватися незалежними органами зовнішнього державного фінансового контролю. Це, в свою чергу, відповідає як світовій практиці організації фінансового контролю за державними коштами так і своїй природній сутності, коли зовнішній контроль ґрунтується на результатах проведеного внутрішнього контролю.

Перспективним напрямком для подальших розвідок має стати детальний аналіз досвіду запровадження стратегічного аудиту в систему державного фінансового контролю зарубіжних країн, його методологічного та правового

забезпечення, що сприятиме розробці фундаменту для удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні.

Список використаних джерел:

1. Бюджетний кодекс України : закон України 08.07.2010 № 2456 - VI// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>
2. Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://dkrs.kmu.gov.ua/kru/uk/publish/article?art_id=39878&cat_id.
3. Алексеева И.В. Исследование сущности и экономической природы стратегического аудита. URL: http://www.auditfin.com/fin/2010/6/04_01/04_01%20.pdf
4. Ангелина И.А. «Стратегический аудит в системе государственного финансового контроля» . URL: <http://www.teoria-practica.ru/-3-2013/economics/angelina.pdf>
5. Гуцаленко Л. В., Дерій В. А., Коцупатрий М. М. Державний фінансовий контроль : навч. посібн. для студ. вищ. навч. закл. К. : Центр учбової літератури, 2009. 424 с.
6. Дмитренко Г.В. Шляхи удосконалення публічного фінансового контролю. *Економіка та держава*. 2011. №4. С. 91-93.
7. Степашин С.В. Столяров Н.С., Шохин С.О., Жуков В.А. Государственный финансовый контроль : Учебник для вузов.. СПб. : Питер, 2004. 557 с.